

บทที่ 4

ทัศนะของผู้นำไทยต่อจีน : มิติความมั่นคงภายนอก

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมหาอำนาจ และจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ไว้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 โดยละเอียดแล้ว ในบทนี้ ผู้เขียนจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ผู้นำไทยตัดสินใจร่วมมือด้านความมั่นคงกับจีนอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น กล่าวคือ ประเด็นแรก การรุกรานและยึดครองกัมพูชาของเวียดนาม ประการที่สอง การรุกร้าเขตแดนไทยของเวียดนาม ประเด็นที่สาม การตกลงใจของผู้นำไทย และประเด็นที่สี่ บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศในการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีน

ก่อนที่ผู้เขียนจะศึกษาและวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีน-เวียดนามในเบื้องต้นเสียก่อน เพราะเหตุที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจีน-เวียดนามเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำมาซึ่งความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีน จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างจีน-เวียดนามแรกเริ่มเป็นมิตรที่ดีต่อกัน เหม่าเจ๋อตุงได้ประกาศยอมรับฐานะรัฐบาลโฮจิมินห์อย่างเป็นทางการในปีพ.ศ.2493 ต่อมาในปีพ.ศ.2497 จีนได้ช่วยเหลือเวียดนามรบกับฝรั่งเศสในสงครามเดียนเบียนฟูจนสำเร็จ จีน-เวียดนามจึงเป็นมิตรต่อกันเรื่อยมา จนกระทั่งในปีพ.ศ.2521 เวียดนามได้หันไปฝักใฝ่โซเวียต ร่วมเป็นสมาชิกองค์การความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของยุโรปตะวันออก (COMECON) และร่วมลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับโซเวียต¹ ทั้งที่เวียดนามรู้ดีว่าจีน-โซเวียตขัดแย้งกันอยู่ การกระทำดังกล่าวของเวียดนาม-โซเวียตจึงเท่ากับเป็นการปิดล้อมจีน² จีน-เวียดนามจึงเป็นศัตรูต่อกันในเวลาต่อมา

¹ พรรณธิดา, "ความร่วมมือทางทหารในอาเซียน". วารสารเสนาธิปัตย์ ปีที่ 36 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2530). หน้า 62.

² สุชาติ บำรุงสุข, "ยุทธศาสตร์ของเวียดนาม". วารสารเสนาธิปัตย์ ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2528).

4.1 การรุกรานกัมพูชาของเวียดนาม

เวียดนามได้ส่งทหารเข้ารุกรานกัมพูชาในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2521 โดยใช้กำลัง 12 กองพล จำนวนประมาณ 120,000 คน และสนับสนุนรัฐบาลเฮง สัมรินให้ยึดครองพนมเปญได้เป็นผลสำเร็จในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2522 หลังจากนั้นได้สนับสนุนให้เฮง สัมรินขึ้นปกครองกัมพูชา³ ส่งผลทำให้ไทยและเวียดนามต้องเผชิญหน้ากันโดยตรง สาเหตุสำคัญของสงครามระหว่างเวียดนาม-กัมพูชา⁴ เกิดขึ้นจากปัญหาเรื่องเขตแดน กล่าวคือ หลังจากฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถเอาชนะฝ่ายโลกเสรีได้อย่างเด็ดขาดในสงครามเวียดนามเมื่อปีพ.ศ.2518 ปรากฏว่ากำลังฝ่ายเวียดนามรุกล้ำพรมแดนกัมพูชาเสมอ ทางฝ่ายกัมพูชาพยายามผลักดันให้ฝ่ายเวียดนามถอนกำลังทหารออกไปจากดินแดนตน เป้าหมายของกัมพูชาคือปกป้องเอกราชและอธิปไตยเหนือดินแดนของตนอย่างสมบูรณ์ มิได้มีเจตนาจะรุกรานหรือแสวงหาดินแดนอื่นแต่อย่างใด แต่เวียดนามไม่ยอมปฏิบัติตามการสู้รบจึงเกิดขึ้น⁵ ผลจากการโจมตีของเวียดนามต่อกัมพูชาดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทย-จีนใกล้ชิดกันมากขึ้น⁶ และจากจุดเริ่มต้นของคำประกาศทฤษฎีนิกสัน (Nixon Doctrine) เกี่ยวกับการถอนทหารสหรัฐฯ จากภูมิภาคนี้, การเซ็นสัญญาภาคีมิตรภาพของโซเวียต-เวียดนามในปีพ.ศ.2521, และการรุกรานกัมพูชาของเวียดนามในปีพ.ศ.2522 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศเหล่านี้ได้ก่อกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁶

การรุกรานกัมพูชาของเวียดนามแบบสายฟ้าแลบ* ถือไม่ได้ว่าฝ่ายเฮง สัมรินได้ประสบความสำเร็จอย่างเด็ดขาด เพราะฝ่ายพอลพตก็มีความชำนาญในการทำสงครามประชาชนอยู่มาก ดังนั้น เมื่อยังไม่มีฝ่ายใดประสบความสำเร็จโดยเด็ดขาด ได้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันขึ้นอีกเป็นคำรบสอง

³ พันเอก เฉลิมชัย เจริญสุขเสน, "ปัญหากัมพูชากับความมั่นคงของไทย,"วารสารเสนาธิปัตย์ ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน2528),หน้า40.

⁴ พันเอก พจน์ พงศ์สุวรรณ, "จีนจะทำสงครามสังคมนิยมเวียดนามครั้งที่สองหรือไม่",วารสารเสนาธิปัตย์ ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2528), หน้า 47.

⁵ จุลชีพ ชินวรรณ, "ความขัดแย้งในอินโดจีน",วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กันยายน-ธันวาคม 2522),หน้า 70-86.

⁶ พรรณธิดา, "ความร่วมมือทางทหารในอาเซียน",หน้า 62.

* หมายถึง การรุกแบบหลักเล็งการโจมตีที่มั่นของศัตรูในรอบนอกเมือง และเข้าตีที่มั่นในใจกลางเมืองโดยตรงแบบสายฟ้าแลบ เพื่อกำจัดฝ่ายบัญชาการรบในใจกลางเมืองก่อนและกระจายกำลังออกโจมตีที่มั่นรอบนอกอีกที เรียกได้ว่าเป็นยุทธการบัวบาน (The blooming lotus operation)

นั่นคือ จีนได้ยกกำลังพลบุกโจมตีเวียดนามเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2522 ในการรบครั้งนั้นสามารถประมาณการได้ว่าจีนใช้กำลังพลประมาณ 15 กองพล (150,000 คน) พร้อมด้วยกำลังสนับสนุนจากปืนใหญ่ รถถัง และเครื่องบินรบเข้าโจมตีเวียดนามตลอดแนวยาวของพรมแดนที่ติดต่อกันของประเทศทั้งสอง และเวียดนามใช้กำลังพลประมาณ 100,000 คน ซึ่งจีนแถลงว่า เป็นการกระทำเพื่อตอบโต้การขู่ขู่ของเวียดนามและมุ่งป้องกันผลประโยชน์ของจีน เป็นสงครามสั่งสอนเวียดนามให้เลิกปฏิบัติการข่มเหงผู้อื่นลงบ้าง⁷ ซึ่งทั่วโลกเรียกการสั่งสอนของจีนเป็นภาษาอังกฤษว่า “punitive action”⁸ และเป็นการบุกอย่างจำกัด (เวลาและสถานที่)⁹ ไม่บานปลายกลายเป็นสงครามยืดเยื้อ การตอบโต้ทางทหารต่อการบุกของจีนต่อเวียดนามดังกล่าวนี้ส่งผลทำให้เกิดความระงัดงันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง¹⁰ และสงครามสั่งสอนดังกล่าวนี้ เป็นเสมือนการล่าแดงกำลังให้ผู้นำของไทยมั่นใจได้ว่า หากเวียดนามเปิดศึกตามบริเวณไทยและกัมพูชาเมื่อใดทางจีนอาจจะเปิดสงครามตามแนวพรมแดนจีนและเวียดนามอีกก็เป็นได้ แรงกดดันของจีนต่อเวียดนามจึงถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ไทยจะต้องป้องปรามกองกำลังของเวียดนามไม่ให้รุกข้ามพรมแดนเข้ามาในเขตไทย ดังนั้นความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทย-จีนจึงพัฒนาขึ้นเป็นลำดับเพราะผลประโยชน์ร่วมหลักของไทย-จีนนี้คือ การต่อต้านเวียดนาม¹¹

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว กัมพูชามีทหารเวียดนามอยู่ประมาณ 180,000 คน ซึ่งจำนวนนี้เป็นพลรบทำหน้าที่รบโดยตรงไม่เกิน 80,000 คน นอกนั้นเป็นทหารช่วยรบ เช่น ช่วยส่งกำลังบำรุงรักษาพื้นที่ ทหารช่าง เป็นต้น และทหารเวียดนามที่อยู่ตามชายแดนด้านตะวันตกติดกับไทย มีพลรบไม่เกิน 56,000 คน ที่เตรียมวางแผนไว้สำหรับปราบปรามเขมรกลุ่มต่อต้านเวียดนาม¹² สถานการณ์ชายแดนด้านกัมพูชาในขณะนั้น เวียดนามมีกำลังทหารอยู่ในกัมพูชาประมาณ 10-12 กองพล เป็นจำนวนประมาณ 140,000-180,000 คน ในขณะที่ในกัมพูชามีกำลังรวมกันประมาณ

⁷ ยุพเรศ สรณอติตต์, “กรณีพิพาทในอินโดจีน : สงครามปลดปล่อยและสงครามสั่งสอน” วารสารขบถเมืองหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน เล่มที่ 76-86 (2522-23), หน้า 18-20.

⁸ พันเอก พจน์ พงศ์สุวรรณ, “จีนจะทำสงครามสั่งสอนเวียดนามครั้งที่สองหรือไม่”, หน้า 54.

⁹ สุชาติ บำรุงสุข, “ยุทธศาสตร์ของเวียดนาม”, หน้า 37.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 42-43.

¹¹ สุชาติ บำรุงสุข, “ไทยกับปัญหากัมพูชา : ผลกระทบต่อนโยบายความมั่นคงและต่างประเทศของไทย”, วารสารเอเชียปริทัศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2530), หน้า 27.

¹² นาวาตรี ประสงค์ สุนศิริ, “ปัญหาไทย-เวียดนาม” วารสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 29 ฉบับที่ 33 (6 กุมภาพันธ์ 2526), หน้า 22.

180,000 คน โดยแบ่งเป็นกองกำลังของรัฐบาลผสมสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเจ้าสีหนุ จำนวน 10,000 คน, ฝ่ายซอนซาน จำนวน 130,000 คน, และ ฝ่ายเขี้ยว สัมพันธ์ จำนวน 40,000 คน¹³

ในขณะนั้น ภัยคุกคามที่สำคัญที่สุดสำหรับความมั่นคงของประเทศไทย คือ ภัยคุกคามจากเวียดนาม¹⁴ ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา ได้เล่าถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งที่ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในช่วงระยะเวลาที่เวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชาว่า

“ช่วงระยะเวลาปีพ.ศ.2522 เป็นช่วงที่ภัยคอมมิวนิสต์คุกคามอย่างน่ากลัว สิ่งประเทศไทยจะทำให้ประเทศชาติมั่นคงได้ นั่นก็คือ จะต้องไม่ทำให้เขตแดนของไทยอยู่ชิดกับเขตแดนของเวียดนามเป็นอันขาด ทางฝ่ายไทยได้มีโอกาสเจรจากับจีนในเรื่องของการทรงความเป็นเจ้าในภูมิภาคนี้ โดยผมในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น อยากจะรู้ว่าถ้าประเทศไทยอยู่เฉย ๆ แล้วเวียดนามมารุกรานประเทศไทย ๆ ควรจะทำอย่างไร เพราะกระทบกระเทือนถึงภูมิภาคของเราเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้นำของจีน คือ เต็งเสี่ยวผิงก็ตอบให้ผมมั่นใจได้ว่า ‘เราจะต่อต้าน’ (We shall oppose) ทำให้ผมมีความรู้สึกว่ จีนคือมิตรที่จริงใจในยามวิกฤตการณ์กัมพูชาโดยแท้จริง”¹⁵

ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิฯ ได้กล่าวเสริมอีกว่า

“ด้วยเหตุนี้ ผู้นำไทยจึงตัดสินใจเข้าร่วมมือและผูกพันกับจีนมากยิ่งขึ้น การจะให้ความมั่นคงของประเทศชาติอยู่ปลอดภัยได้ ประเทศจะต้องเรียนรู้ให้ถ่องแท้ว่าใครคือศัตรูที่แท้จริง เพราะศัตรูของศัตรู คือ เพื่อนของเรา คือมิตรของเรา และในช่วงระยะเวลานั้น จีนได้แสดงตนอย่างจริงใจต่อไทยมากกว่าสหรัฐฯ ว่าจะ

¹³กระทรวงการต่างประเทศ, Collection of Speeches 1986 : Air Chief Marshal (ACM) Siddhi Savetsila (Ministry of Foreign Affairs), “ปาฐกถาเรื่องนโยบายต่างประเทศของไทยต่ออินโดจีนและอาเซียน” ณ สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง วันพฤหัสบดีที่ 13 กุมภาพันธ์ 2529, หน้า 10. (เอกสารจัดสำเนา).

¹⁴ กระทรวงการต่างประเทศ, Collection of Speeches 1988 : Air Chief Marshal (ACM) Siddhi Savetsila (Ministry of Foreign Affairs), “Current Trends : Implications and Repercussions on Thailand’s Foreign Policy” addressed at the Foreign Correspondents Club of Thailand, Bangkok January 27, 1988, p.7. (เอกสารจัดสำเนา).

¹⁵ สัมภาษณ์ ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา, เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540.

ยืนหยัดเคียงข้างกับไทย หากไทยถูกเวียดนามรุกราน"¹⁶ และ "ปัญหาัมพูชา เริ่มต้นมาจากความต้องการขยายอิทธิพลของเวียดนามเพื่อรวมลาวและกัมพูชา ให้เป็นสหพันธ์อินโดจีน และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีน-เวียดนามขัดแย้งกัน มากขึ้น ขณะเดียวกันจีนเริ่มช่วยเหลือเขมรแดงมากขึ้น ในที่สุดเวียดนามก็ได้ รุกรานกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2521 และยึดครองพนมเปญได้เป็น ผลสำเร็จเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2522 ดังนั้น ระหว่างปีพ.ศ.2522-2532 ไทย-จีน ต่างมีความแน่วแน่ในการกดดันให้เวียดนามถอนกำลังออกจากกัมพูชา ซึ่งเป็นภัย ต่อความมั่นคงของไทย เวลาใดที่เวียดนามมีการโจมตีชายแดนของไทยอย่าง รุนแรง จีนก็จะเคลื่อนไหวและมีปฏิริยาทางทหารบริเวณชายแดนจีน-เวียดนาม ตอนเหนือเพื่อให้เวียดนามปฏิบัติการต่อไทย โดยพะวักพะวงต่อชายแดนทางด้าน จีน-เวียดนามตลอดเวลา ดังนั้น ตลอดเวลาที่เกิดสงครามในกัมพูชา เวียดนามไม่ สามารถที่จะถอนกำลังหลักที่ติดจากตอนเหนือเข้ามาช่วยรบในกัมพูชาได้อย่าง เต็มที่"¹⁷ และ "ปัญหาในภูมิภาคนี้เกิดขึ้นมาเพราะเวียดนามมิใช่เวียดนามสนับสนุนอยู่ เบื้องหลัง การที่จีนเข้ามายุ่งเกี่ยวก็เป็นเพราะจีน-โซเวียตขัดแย้งกัน"¹⁸

ดังนั้น การกดดันเวียดนามทางตอนเหนือของจีนจึงเป็นส่วนที่ช่วยไทยได้เป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้น ปัญหาัมพูชาจึงส่งผลทำให้ไทย-จีนต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันและร่วมมือกันเพื่อรักษา สันติภาพในภูมิภาคตามเป้าหมายของตนให้ได้¹⁹ การยึดครองและรุกรานของประเทศหนึ่ง ๆ โดยใช้ กำลังทางทหารเข้าต่อสู้กับอีกประเทศหนึ่งได้สร้างปัญหาให้กลายเป็นปัญหาในระดับระหว่าง ประเทศได้ ทั้งนี้เพราะว่า อธิปไตยและความเป็นเอกราชของกัมพูชาเป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่ ประชาชนกัมพูชามีสิทธิที่จะกำหนดด้วยตัวเองได้ หลักการดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากประเทศ ในโลก ซึ่งตรงกับหลักการของไทยที่ต้องการให้สิทธิและเสรีภาพแก่คนในประเทศทุกคน เพื่อให้โลก ได้พบกับสันติภาพ และความสงบสุข เพราะฉะนั้น การกระทำของเวียดนามจึงสมควรอย่างยิ่งที่ ถูกประณาม

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ สัมภาษณ์ ๔พณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา, เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2540.

¹⁸ สัมภาษณ์ ๔พณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา, เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2540.

¹⁹ Sukhumbrand Panbatra, *From Enmity To Alignment : Thailand's Evolving Relations with China*. Institute of Security and International Studies Chulalongkorn University, 1987, p.17.

ผลกระทบจากปัญหาแกมพูชาสร้างความกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทยอย่างมาก ทำให้ผู้กำหนดนโยบายของไทยจะต้องตัดสินใจที่จะปรับปรุงหลักนโยบายต่างประเทศให้สนองต่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงแห่งชาติให้ได้มากที่สุด²⁰ พลเอก สายหยุด เกิดผล (ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงความซับซ้อนของภัยต่อความมั่นคงในกรณีปัญหาแกมพูชาอันเป็นการรุกรานจากภายนอกประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศไทย โดยเรียกว่าเป็น "ยุทธศาสตร์แนวร่วม" (United front strategy)²¹ กรณีเวียดนามรุกรานและยึดครองแกมพูชา ได้สร้างความกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทย-จีน การรุกร้าเขตแดนไทยของเวียดนาม ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยและเกิดปัญหาแบกรับภาระผู้ลี้ภัยอินโดจีนโดยไม่จำเป็น

ในที่สุดสงครามระหว่างเวียดนาม-แกมพูชาที่ยืดเยื้อมากกว่า 13 ปี นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2521-2532 ก็สามารถยุติลงได้ และส่งผลทำให้เวียดนามถูกกดดัน ถูกโดดเดี่ยว และต้องถอนทัพทั้งหมดออกจากแกมพูชาตั้งแต่ปีพ.ศ.2532 เพราะไม่มีใครเวียดนามคอยช่วยเหลืออีกต่อไป และเมื่อเข้าสู่ต้นปีพ.ศ.2533 เขมรทั้งสี่ฝ่ายได้ยอมรับแผนสันติภาพของสหประชาชาติ ด้วยเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้²²

1. โขเวียดฟื้นฟูสัมพันธภาพกับจีนเป็นปกติแล้ว
2. คอมมิวนิสต์ยุโรปอ่อนแอและไม่อาจช่วยเหลือเวียดนามได้อีก
3. จีนเริ่มฟื้นฟูสัมพันธภาพกับเวียดนามอีกครั้ง
4. เวียดนาม-แกมพูชาไม่อาจเอาชนะสงครามกันได้เด็ดขาด
5. ไทยซึ่งเขมรแดงต้องการความช่วยเหลืออย่างมาก ยืนยันว่าจะปฏิบัติตามมติของสหประชาชาติ

²⁰ กรมพล ทอธรรมนูญและคณะ. ทัศนะชนชั้นนำของไทยต่อความมั่นคงแห่งชาติ : ความหมายสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 79.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

²² เพ็ญศรี กาญจโนทัย. พัฒนาการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เนติกุลการพิมพ์, 2537), หน้า 116-117.

กล่าวได้ว่า การรุกรานกัมพูชาของเวียดนามดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อและสร้างความวิตกให้แก่บรรดาสมาชิกอาเซียนเป็นอย่างมากอีกด้วย เพราะไทยได้กลายเป็นรัฐด่านหน้า (Front-line State) จากการรุกรานและยึดครองกัมพูชาของเวียดนามในครั้งนี้ อันเป็นผลจากการร่วมมือระหว่างไซเวียด-เวียดนามที่มีเพิ่มขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นทางการปักกิ่งจึงได้พยายามประกาศอย่างชัดเจนว่า "จีนจะประกันความมั่นคงของประเทศไทย" เพื่อต่อสู้กับเวียดนามอย่างแน่นอน²³ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนนายอู๋เลี่ยวเฉียน (Wu Xueqian) ยังได้แถลงอีกว่า "ปักกิ่งจะทำการสั่งสอนเวียดนามเป็นครั้งที่สองแน่ หากฮานอยยังคงทำการรุกรานอยู่ต่อไป"²⁴

4.2 การรุกรานเขตแดนไทยของเวียดนาม

เวียดนามไม่ได้หยุดยั้งการรุกรานกัมพูชาลงแต่อย่างใด แม้จะถูกจีนทำสงครามสั่งสอนเมื่อปีพ.ศ.2522 แล้วก็ตาม เพราะต่อมาเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ.2523 เวียดนามได้บุกเข้ามาในหมู่บ้านโนนหมากมูน ซึ่งอยู่ห่างจากพรมแดนไทยและกัมพูชาประมาณ 2 กม. ราษฎรไทยได้รับความเสียหายสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน สำหรับทัศนะของไทยมองว่า เวียดนามไม่ได้ไล่ล่าตามเขมรแดงจนรุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทยโดยบังเอิญ แต่เป็นการโจมตีและปฏิบัติการทางทหารของฝ่ายเวียดนาม ซึ่งมีการวางแผนล่วงหน้าไว้แล้ว เป็นการโจมตีอย่างจงใจ เจตนา ไม่ใช่อุบัติเหตุ ซึ่งรัฐบาลในขณะนั้นกล่าวว่า "เป็นการล่วงละเมิดอธิปไตยของไทย" ทั้ง ๆ ที่นายเหงียนโก๊ตเคยให้คำมั่นแก่ไทยว่า "จะเคารพในอธิปไตยของประเทศไทยและจะไม่ล่วงละเมิดพรมแดนไทย" แต่เวียดนามอ้างว่าที่โจมตีเพื่อต้องการเดือนไทยให้ยับยั้งการส่งเขมรลี้ภัยคืนถิ่นเดิม เพราะกรณีนี้รัฐบาลไทยร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติทำการส่งเขมรลี้ภัยกลับสู่กัมพูชาเป็นการสร้างความไม่พอใจให้แก่เวียดนามและเฮง สัมรินมาก เพราะการกระทำดังกล่าวอาจทำให้

²³ Justus M. vander Kroef, "The Indochina Tangle : The Elements of Conflict and Compromise". *Asian Survey* (May 1980) Vol. XX No. 5, p. 488.

²⁴ William J. Duiker, "Vietnam in 1985 : Searching for Solutions". *Asian Survey* (January 1, 1985) Vol. XXVI No. 1, p. 103.

พวกเขมรแดงของฝ่ายพอลพตแอบแฝงมาด้วย ซึ่งจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐบาลเฮง สัมริน ในพนมเปญในขณะนั้นได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเตือนไทย²⁵

เวียดนามยังได้ใช้กำลังขนาดใหญ่สนับสนุนด้วยรถถัง ที-55 และปืนใหญ่ ตลอดจนอาวุธต่าง ๆ เพื่อกวาดล้างกัมพูชา ส่งผลทำให้กระสุนปืนใหญ่ของเวียดนามตกมาที่เขตแดนไทยที่ เขาพนมฉัตร, เขาพนมประะ, บ้านกุดเตย, บ้านทับเตียม บ้านนางาม อำเภอตาพระยา รวมทั้งสิ้น 500 นัด นำความสูญเสียมาให้แก่ราษฎรไทยและราษฎรกัมพูชาที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดน จนต้องอพยพเข้าไทยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเวียดนามได้รुक้าเข้ามาในเขตแดนไทยที่หน้าคลอง ยุทธวิธี ตรงกันข้ามกับบ้านทับเตียม เขาพนมประะ หลักเขตที่ 36 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม - 8 เมษายน พ.ศ.2526 ทำให้ฝ่ายไทยต้องต่อสู้ผลักดันทหารเวียดนามโดยใช้กำลังทั้งภาคพื้นดินและทางอากาศ ทำให้ทหารไทยเสียชีวิต 5 นาย บาดเจ็บ 20 นาย สูญหาย 1 นาย ราษฎรบาดเจ็บ 3 ราย สัตว์เลี้ยงตายและบาดเจ็บ บ้านเรือนและโรงเรียนได้รับความเสียหาย แต่เวียดนามไม่ได้หยุดการกระทำที่รุนแรงแต่อย่างใด ยังได้ยิงกระสุนปืนเข้ามาตกในไทยที่บ้านแสนสุข อำเภออรัญประเทศ เป็นเหตุให้ราษฎรไทยบาดเจ็บอีก 2 คน อีกด้วย ดังนั้น ผู้นำไทยจึงไม่อาจที่จะหยุดนิ่งและรอให้เวียดนามรुक้าเขตแดนไทยแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไปได้

การโจมตีหมู่บ้านโนนหมากมูนของเวียดนามดังกล่าวนี้ ทำให้นานาชาติประณามการกระทำของเวียดนามเป็นอย่างมาก แต่เวียดนามหาได้ยุติการกระทำแต่อย่างใดไม่ กลับหาโอกาสรुक้าเข้ามาในเขตแดนไทยตลอดมา โดยอ้างว่ารुक้าไล่ติดตามกองกำลังของเขมรสามฝ่ายเสมอ สี่ปีต่อมาเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 เวียดนามได้รุกรานเขตแดนไทยอีกครั้งที่บริเวณเนิน 424 บ้านตะแวง กิ่งอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งทหารไทยสามารถผลักดันเวียดนามออกไปได้ แต่ต้องสูญเสียชีวิตทหารไทยไป 3 นาย และบาดเจ็บอีก 31 นาย สร้างความไม่พอใจให้แก่ไทยเป็นอย่างมาก²⁶ และจากการสู้รบในบริเวณชายแดนไทยกับประเทศในกลุ่มอินโดจีน ไม่ว่าจะกองทหารของไทยจะมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ก็ตาม สิ่งที่น่าสลดใจได้ยาก คือ การที่จะต้องมีคนอพยพ

²⁵ จุลชีพ ชินวรรณ, "วิกฤตการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีโนนหมากมูน จุลสารชุดเบื้องต้นหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน เล่มที่ 76-86 (2522-23), หน้า 3-18.

²⁶ พันตรีหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์, "ในสถานการณ์โลก" วารสารเสนาธิปไตย ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2528), หน้า 115-119.

จากอินโดจีนเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ปัญหาผู้ลี้ภัย ปัญหาแกมพูชา ดังกล่าว ไม่ได้ก่อประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยแต่อย่างใดเลย²⁷

ไทยจึงเห็นความสำคัญของจีนในการปกป้องความมั่นคงให้แก่ไทย โดยจีนสามารถสกัดกั้นอิทธิพลของเวียดนามที่อาจคุกคามไทยตลอดเวลาได้ และจีนก็เห็นความสำคัญของไทยในการหนุนช่วยกลุ่มเขมรแดงที่ต่อต้านเวียดนามและดำเนินการทางการทูตเพื่อโดดเดี่ยวเวียดนาม เมื่อสองประเทศมีผลประโยชน์ที่สอดคล้องร่วมกัน จึงนำไปสู่ความเข้าใจและไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ในระดับหนึ่ง ย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญของความร่วมมือทางทหารระหว่างไทย-จีนเป็นอย่างดี²⁸ ในทัศนะของจีน จีนถือว่า ปัญหาแกมพูชาจะยุติลงได้มีเพียงวิธีเดียวเท่านั้น คือ เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากแกมพูชา²⁹ นอกจากนี้ จีนยังปรารถนาที่จะเห็นแกมพูชาเป็นเอกราชพร้อมที่จะเห็นแกมพูชาเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ไม่เป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของไทย สำหรับทัศนะของผู้นำไทยในขณะนั้น คือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า "ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ การที่เวียดนามคุกคามรุกล้ำอธิปไตยของไทยนั้น ไทยจะใช้สิทธิอันชอบธรรมของเราตอบโต้เวียดนามด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อปกป้องรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนของไทย แม้ว่าอาจจะต้องปะทะกับกองกำลังเวียดนามในแกมพูชา"³⁰ พลเอก เปรมฯ กล่าวอีกว่า "การต่อสู้ระหว่างทหารไทยและทหารเวียดนาม หากจะเกิดขึ้น ทางฝ่ายไทยไม่ได้เริ่มขึ้นก่อน ไทยต้องทำการป้องกันอธิปไตยของประเทศเท่านั้น ไทยไม่ได้ต่อสู้เพื่อต้องการยึดครอง" ในการต่อสู้ทหารไทยต้องสูญเสียอาวุธยุทโธปกรณ์เป็นจำนวนมาก และผลจากการต่อสู้ฝ่ายไทยสามารถยึดอาวุธของฝ่ายเวียดนามได้เป็นจำนวนมากเช่นกัน³¹

ปัญหาแกมพูชานอกจากจะส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนใกล้ชิดกันขึ้นแล้ว การสั่งสอนเวียดนามของจีนเท่ากับเป็นการสกัดกั้นมิให้เวียดนามกระทำการก้าวร้าวกับไทยได้

²⁷ ธนาสุภะ ฐิตะเวทิน, "ปัญหาแกมพูชา : นโยบายต่างประเทศของไทยเพื่อผลประโยชน์ของชาติไทย", วารสารรามคำแหง ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มกราคม 2528), หน้า 62.

²⁸ จุลชีพ ชินวรโรจน์, "ความร่วมมือทางทหาร : มิติใหม่ในความสัมพันธ์ไทย-จีน", วารสารเอเชียปริทัศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2530), หน้า 14.

²⁹ โครงการอินโดจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ไทยกับปัญหาแกมพูชา : ไขปมปัญหาประเด็นข้อข้องใจ วิเคราะห์และวิจารณ์นโยบายของไทยเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชา, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2528), หน้า 7-13.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68-72.

³¹ สมพงษ์ ชูมาก, ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์แกมพูชา, (โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 141.

เป็นอย่างดี เนื่องจากว่าเวียดนามต้องระงับทางเหนือของประเทศมากขึ้น เพราะอาจจะถูกจีน
 สั่งสอนอีกเป็นครั้งที่สองได้ เพราะฉะนั้นการจะแบ่งสรรกำลังจากทางเหนือของเวียดนามเพื่อมา
 หนุนกับทหารที่ใ้รุกรานกัมพูชาจึงเป็นสิ่งที่เวียดนามไม่สามารถกระทำได้ กลายเป็นว่าการที่
 เวียดนามรุกรานกัมพูชากลับสร้างความหวาดวิตกให้แก่เวียดนาม เพราะต้องคอยระมัดระวัง
 คีกรสองด้านอยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกัน จีนได้กล่าวกับไทยว่า จีนได้ให้เวียดนามเดินมา 10 ก้าว
 แล้ว หากเวียดนามมีก้าวที่ 11 จีนจะขอเริ่มก้าวที่ 1 บ้าง³² เท่ากับเป็นการสร้างกำลังใจและความ
 มั่นใจให้แก่ผู้นำไทยในขณะนั้นเป็นอย่างมากว่าไทยจะมีจีนอยู่เคียงข้างตลอดไป³³ ซึ่งจีนเองก็
 เชื่อว่าสงครามระหว่างเวียดนาม-กัมพูชาดังกล่าวจะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนด้วย
 เพราะเป็นภัยที่เกิดจากการใช้กำลังทางทหารโดยตรงของเวียดนามซึ่งมีไซเวียตคอยสนับสนุนอยู่
 ทางการเงินได้ประณามการกระทำของเวียดนามที่รุกรานกัมพูชา โดยกล่าวว่า “ไม่มีประเทศใดจะ
 แสวงหาความเป็นเจ้าแห่งภูมิภาคได้ ถ้าประเทศหนึ่ง ๆ มุ่งที่จะคุกคามประเทศอื่น ๆ เท่ากับว่า
 การแสวงหาความเป็นเจ้านั้นได้ขัดแย้งต่อหลักบัญญัติ 5 ประการของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และ
 แท้จริงแล้ว มันก็คือประเทศสังคมนิยมจอมปลอม เพราะประเทศสังคมนิยมที่ดีควรจะเป็นตัวอย่าง
 ที่ดีในการปฏิบัติกับประเทศอื่น ๆ ในเรื่องของความเท่าเทียมเป็นสำคัญ”³⁴

ดังนั้น การที่ไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีน จึงเป็นมาตรการป้องปราม (deterrence)
 ที่ทำให้เวียดนามระมัดระวังการปฏิบัติการตามชายแดนไทย-กัมพูชา สำหรับไทย ความขัดแย้งใน
 กัมพูชาทำให้เกิดผลเสียแก่ไทย 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ไทยต้องสูญเสียทรัพยากร
 จำนวนไม่น้อยในการจัดการดูแลผู้อพยพ การที่มีราษฎรและทหารไทยต้องตายเพราะการสู้รบที่
 รุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทย รัฐบาลต้องเสียเวลาไม่น้อยในการวางแผนและดำเนินการทางการทูต
 เพื่อคัดค้านการขยายตัวของเวียดนาม ประการที่สอง รัฐบาลต้องเพิ่มงบประมาณด้านการทหาร
 ในการป้องกันประเทศ จนถึงประมาณร้อยละ 20 ของงบประมาณรายจ่าย และประการที่สาม
 ทำให้ ฝ่ายทหารมีความสำคัญมากในทางการเมืองจนถึงกับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
 ประชาธิปไตย³⁵ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา เคยกล่าวไว้ว่า “จีนเป็นภัยแจสำคัญต่อการแก้ไข

³² สัมภาษณ์ฯ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา, เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2540.

³³ Ansil Ramsay, “Thailand 1979 : A Government in Trouble” *Asian Survey* (February 1980) Vol. XX
 No.2, p.119.

³⁴ Hemerr Ray, *China's Vietnam War*. (New Delhi : Radiant Publishers, 1983), pp.72-73.

³⁵ โครงการอินโดจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ไทยกับปัญหากัมพูชา : ไขปัญหาประเด็น
 ข้อข้องใจ วิเคราะห์และวิจารณ์นโยบายของไทยเกี่ยวกับปัญหากัมพูชา. หน้า 94-95.

ปัญหาสัมพหูชา ปัญหาสัมพหูชาเป็นความขัดแย้งของมหาอำนาจระดับโลก การแก้ไขปัญหาคือต้องได้รับความยินยอมจากจีน"³⁶ และเติ้งเสี่ยวผิงได้เคยกล่าวไว้ว่า "หากเวียดนามรุกรานและยึดครองสัมพหูชา เวียดนามจะต้องถูกลงโทษ"³⁷ แต่เวียดนามมิได้สนใจคำประกาศเตือนของจีนแต่อย่างใด จีนได้เรียกเวียดนามว่าเป็นควิบาตะวันออกของไซเวียต³⁸ เพราะเวียดนามได้ตกลงเซ็นสนธิสัญญาเข้าร่วมเป็นพันธมิตรและร่วมมือทางทหารกับไซเวียตที่กรุงมอสโคว์ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ.2521³⁹ ขณะเดียวกันไซเวียตก็ข่มขู่จีนให้ยุติการโจมตีเวียดนาม โดยอ้างว่าอาจจะสายเกินไปสำหรับจีนก็ได้ เพราะไซเวียต-เวียดนามต่างมีพันธมิตรที่ดีต่อกันอยู่ สำหรับสหรัฐฯ ก็ประกาศวางตัวเป็นกลางโดยให้ทุกฝ่ายถอนทหารออกไป โดยในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2522 (30 วันหลังจากจีนทำสงครามสังหารเวียดนาม) ทางการปักกิ่งก็ได้ประกาศถอนทหารออกไปและกลับสู่เขตแดนจีน แต่อย่างไรก็ตาม เวียดนามก็ตระหนักดีว่า กองทัพของจีนยังคงมีอยู่และพร้อมที่จะยึดครองเขตแดนของเวียดนามได้ทุกเมื่อ⁴⁰ แต่ไม่ได้ทำให้เวียดนามยุติการรุกรานสัมพหูชาแต่อย่างใด

บทบาททางทหารในอินโดจีนของเวียดนาม เป็นภัยคุกคามต่อสภาพแวดล้อมภายนอกทางความมั่นคงแก่ไทย ตลอดจนเป็นภัยคุกคามต่อเขตแดนไทยเป็นอย่างมาก และจากปัญหาคือสัมพหูชา นี้ส่งผลทำให้ไทยเล็งเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมมือกับจีนแทนสหรัฐฯ ซึ่งได้พ่ายแพ้ในสงครามเวียดนาม ทำให้ไทย-จีนกลายเป็นพันธมิตรทางการทหารต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น กล่าวได้ว่า เรื่องการทหารเป็นเรื่องที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายทางความมั่นคงและการเมืองของรัฐบาลในขณะนั้นเป็นอย่างมาก เพราะเหตุที่ว่า การจะรักษาความมั่นคงของชาติไว้ได้ การทหารจะต้องมีความโปร่งใสมากที่สุด

4.3 การตกลงใจของผู้นำไทย

³⁶ สุดาพร นาญไพบุลย์, *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ.2518-2528*, (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 83-84.

³⁷ Hemerr Ray, *China's Vietnam War*, p.97.

³⁸ Joyce K. Kallgren, "China in 1979 : On Turning Thirty" *Asian Survey* (January 1980) Vol. XX No. 1, p. 12.

³⁹ Justus M. van der Kroef, "The Indochina Tangle : The Elements of Conflict and Compromise", p.477.

⁴⁰ Hemerr Ray, *China's Vietnam War*, pp. 102-112.

พลเอก เกรียงศักดิ์ฯ ผู้นำรัฐบาลไทยในขณะนั้นเป็นผู้ตกลงใจให้ความยินยอมแก่จีนในการใช้เขตแดนไทยเป็นเส้นทางผ่านในการสนับสนุนเขมรแดง เพื่อแสดงให้เห็นว่าไทยมีความจริงใจที่จะช่วยผู้นำของเขมรแดงอย่างแท้จริง⁴¹ โดยการจัดเตรียมอย่างลับ ๆ โดยมีเรือจีนบรรทุกอาวุธและกระสุนจำนวนมากไปที่ท่าเรือสตึบและท่าเรือคลองใหญ่ ซึ่งกองทัพไทยได้จัดส่งอาวุธดังกล่าวไปให้แก่เขมรแดงอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้ กองทัพไทยยังรับผิดชอบในการจัดหาอาหาร ยารักษาโรค ตลอดจนยุทโธปกรณ์อื่น ๆ ไปให้แก่เขมรแดงอีกด้วย⁴²

ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่เวียดนามโจมตีกองกำลังกัมพูชาประชาธิปไตย และคุกคามเขตแดนไทย จีนจะทำการซ้อมรบและเคลื่อนย้ายกำลังทหารมายังพรมแดนของจีน-เวียดนาม เพื่อบีบและกดดันให้เวียดนามต้องแบ่งกำลังทหารของตนมาระวังแนวรบด้านจีนด้วย ด้วยเหตุนี้ ไทย-จีนจึงมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดมากขึ้นทั้งระดับผู้นำและประชาชน⁴³

สำหรับประเทศไทย นอกจากปัญหาก็จะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศแล้ว ไทยก็มุ่งหวังที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ด้วยกันอย่างสันติ โดยพลเอก เกรียงศักดิ์ฯ ได้พยายามที่จะสนับสนุนและปรับความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศเวียดนาม-กัมพูชาตลอดมา ในปีพ.ศ.2522 ได้พยายามที่จะสนับสนุนให้ประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และให้ความสำคัญในเรื่องการต่างประเทศมากขึ้น

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดแก่ไทยต่อไป ตราบใดที่ปัญหาก็ยังไม่ยุติลง เพราะฉะนั้น ไทยจึงควรหาหนทางในการแก้ไขปัญหาก็ให้ยุติลงโดยเร็วที่สุด ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรก ไทยต้องพยายามเสนอปัญหาก็ให้ยุติลงต่อที่ประชุมสหประชาชาติเป็นประจำทุกปี หากทางให้มีการจัดประชุมระหว่างประเทศภายในกรอบของสหประชาชาติ โดยขอให้จีน-โซเวียตเข้าร่วมด้วย ประการที่สอง เปิดหนทางในการเจรจากับเวียดนาม ประการที่สาม หากเวียดนาม ยินกรานไม่ถอนทหารออกจากกัมพูชา ไทยควรร่วมมืออย่างเต็มที่กับจีน เพื่อให้มาตรการทางการ เมืองทุกรูปแบบผลักดันให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา ซึ่งต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก และประการสุดท้าย ไทยควรเตรียมพร้อมที่จะใช้มาตรการทางการทูตเพื่อโดดเดี่ยว

⁴¹ Nayan Chanda, *Brother Enemy: The War after the War*. (New York: Harevent Brance Joranovich Publishers, 1986), pp.348-349.

⁴² Ibid, p.381.

⁴³ เพ็ญศรี กาญจนทิพย์, *พัฒนาการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ได้สมัยปัจจุบัน* หน้า 133.

เวียดนามทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ โดยขอความร่วมมือจากประชาคมระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ให้มากที่สุด⁴⁴

4.4 บทบาทกระทรวงการต่างประเทศในการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีน

ความตั้งใจจริงที่จะรวมเขมรสามฝ่ายไว้ด้วยกันของ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา ได้บรรลุผลสำเร็จอย่างงดงามในปีพ.ศ.2524. หลังจากที่ได้เพียรพยายามเจรจากับเขมรทุกฝ่าย รวมทั้งจีนตลอดมา โดยการพบกันครั้งแรกของเขมรทั้งสามฝ่ายนี้ พบกันเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2524 แต่การเจรจาในครั้งนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ จนในวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2525 เขมรทั้งสามฝ่ายสามารถเข้าใจกันได้และประกาศตัวเป็นรัฐบาลเขมรสามฝ่าย ใช้ชื่อว่า (Coalition Government of Democratic Kampuchea : CGDK) โดยมีสมเด็จพระนโรดมสีหนุเป็นประธานและมโนบายต่อต้านเวียดนามศัตรูตัวสำคัญ ซึ่งพลอากาศเอก สิทธิฯ กล่าวว่า ความสำเร็จในครั้งนี้จะไม่สามารถบรรลุผลได้ หากไม่ได้รับคำแนะนำจากท่านทูตชูลิเย่ (อดีตเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย) ที่แนะนำให้ยึดสมเด็จพระนโรดมสีหนุเป็นแกนนำของเขมรหลายฝ่ายเป็นสำคัญ และนายกรัฐมนตรีสิงคปรีสีกวนยิวที่ยืนยันคัดค้านการรุกรานและยึดครองกัมพูชาของเวียดนามร่วมกับไทยตลอดมา พลอากาศเอก สิทธิฯ ได้รับการยกย่องจากนายโรมูโร (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฟิลิปปินส์) ให้เป็น "สถาปนิกแห่งการรวมเขมรสามฝ่าย"⁴⁵ ของฝ่ายไทย โดยพลอากาศเอก สิทธิฯ ได้กล่าวว่า

"ผมได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหากัมพูชากับฝ่ายเวียดนามว่า เพื่อสร้างความมั่นใจและแสดงความจริงใจของเวียดนาม ขอให้ทหารเวียดนามถอยห่างจากชายแดนไทย 30 กิโลเมตร พันวิถึกระสุนปืนใหญ่ขนาด 130 มม. ที่เวียดนามใช้อยู่ แต่เวียดนามกล่าวว่า เป็นเงื่อนไขล่วงหน้า (pre-condition) ซึ่งทางเวียดนามไม่อาจรับได้"⁴⁶

⁴⁴ สมพงษ์ ชูมาก. ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา. หน้า 236-237.

⁴⁵ สัมภาษณ์ ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา, เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540 และม.ร.ว. เมญจามา ไกรฤกษ์.

"เนาขแมร์อยู่เขมร : เมื่อเวียดนามครองกัมพูชา". วารสารมติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 840 (24 กันยายน 2539), หน้า 35-37.

⁴⁶ สัมภาษณ์ ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา, เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2540.

การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนเป็นการป้องปราม (deterrence) ที่ทำให้เวียดนามต้องระมัดระวังการปฏิบัติตามชายแดนไทย-กัมพูชาอย่างมาก และสถานการณ์ในกัมพูชาไม่ใช่สภาวะชะงักงัน แต่เป็นสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การแบกรับภาระปัญหาผู้อพยพไทยยังสามารถจัดการได้เพราะไทยยังคงได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างเพียงพอทั้งด้านความมั่นคง ทางด้านเศรษฐกิจ และด้านมนุษยธรรมจากนานาชาติ หน้าทีหลักของกระทรวงการต่างประเทศ คือ การช่วยเสริมสร้างและรักษาความมั่นคงของประเทศด้วยวิถีทางการทูต ซึ่งดำเนินควบคู่ไปกับการป้องกันประเทศของกองทัพ โดยจะต้องกระชับมิตรภาพกับบรรดามิตรประเทศให้แน่นแฟ้นโดยให้มาร่วมมือกับไทย ในกรณีที่เกิดปัญหาก็จะใช้การเจรจาทางการทูตนำหน้า ในส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงการต่างประเทศจะทำหน้าที่กระชับมิตรภาพกับประเทศที่มีแนวความคิดหลักในทางเดียวกับไทย เพื่อจะได้ร่วมมือกันสร้างความเป็นสันติและความมั่นคงร่วมกัน และสำหรับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างจากประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศจะดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ หากว่าประเทศหนึ่งประเทศใดไม่เคารพหลักการ และทำการรุกรานอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน (ดังเช่นเวียดนาม) ฝ่ายไทยจำเป็นต้องให้ทหารไทยขจัดออกไป แต่ในส่วนหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศก็จะใช้วิถีทางการทูต ระดมการสนับสนุนและความร่วมมือจากมิตรประเทศต่อการปราบปรามมิให้การรุกรานเกิดขึ้นได้อีก จึงกล่าวได้ว่า กระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการช่วยปกป้องให้ประเทศชาติอยู่รอดปลอดภัย⁴⁷

ความร่วมมือกับฝ่ายจีน นับตั้งแต่ไทย-จีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ.2518 เป็นต้นมา มิตรภาพอันดีระหว่างสองประเทศนี้ ตลอดจนความร่วมมือด้านความมั่นคงก็เป็นไปด้วยดี กระทรวงต่างประเทศทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-จีนด้วยดีตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีปัญหา กัมพูชาได้ลุกลาม ทางกระทรวงการต่างประเทศไม่ได้นิ่งนอนใจ ได้พยายามทุกวิถีทางในการที่จะติดต่อกับจีน เพื่อหวังให้จีนยุติการกระทำของเวียดนาม และสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-จีนให้แน่นแฟ้นสืบไป

⁴⁷ กระทรวงการต่างประเทศ, Collection of Speeches by His Excellence Air Chief Marshal Siddhi Savetsila (ACM) (January-December) B.E.2527 (1984), คำปราศรัยเนื่องในงานวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงการต่างประเทศ (14 เมษายน 2527), หน้า 16-19. (เอกสารจัดสำเนา).

ไทย-จีนต่างยึดมั่นในกฎบัตรสหประชาชาติและธรรมเนียมระหว่างประเทศมีการกำหนดให้ทุกรัฐมีอธิปไตยและมีสิทธิที่จะดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติ ละเว้นจากการใช้กำลังคุกคามรุกรานหรือยึดครองประเทศอื่น ดังนั้นไทย-จีนจึงมีจุดยืนร่วมกันที่จะเสริมสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียและในโลก ความสัมพันธ์และความร่วมมือของประเทศทั้งสองไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นปฏิปักษ์หรือต่อต้านประเทศอื่น ๆ และไม่ได้มีผลกระทบหรือต่อความเสียหายต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของประเทศอื่น ๆ แต่อย่างใด⁴⁸

ในส่วนของปัญหาแกมพูชา จีนได้แสดงบทบาทสร้างสรรค์ในการแก้วิกฤตความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สอดคล้องกับความต้องการของไทยและกระทรวงการต่างประเทศ โดยให้การสนับสนุนความพยายามของอาเซียนด้วยวิถีทางการเมือง โดยจีนได้เรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกที่ละพื้นที่ โดยเริ่มจากบริเวณชายแดนไทย-แกมพูชา แต่ข้อเรียกร้องดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจจากเวียดนามแต่อย่างใด⁴⁹

ดังนั้น กระทรวงการต่างประเทศจึงยึดมั่นหลักการสำคัญในการดำเนินการประสานงานระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้ภาพพจน์ที่เป็นเอกภาพ และมุ่งส่งเสริมพิทักษ์ผลประโยชน์ของไทยตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีปัญหาแกมพูชา นโยบายต่างประเทศของไทยเน้นย้ำเสมอถึงเรื่องของการที่ไม่อาจยอมรับหากประเทศหนึ่งประเทศใดจะละเมิดอธิปไตยของประเทศอื่น ๆ โดยไม่คำนึงถึงกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติได้ ทางกระทรวงการต่างประเทศจึงได้พยายามที่จะฉีกกำลังเพื่อต่อต้านการยั่วยุ ทั้งด้านกำลังทหารหรือการโฆษณาชวนเชื่อของเวียดนาม แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับความร่วมมือและความสามัคคีร่วมกับประชาคมระหว่างประเทศตลอดจนยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของกฎบัตรสหประชาชาติ เพื่อเป็นหนทางในการต่อต้านการกระทำที่

⁴⁸ กระทรวงการต่างประเทศ, Collection of Speeches by His Excellence Air Chief Marshal (ACM) Siddhi Savetsila (January-December) B.E.2527 (1984),สุนทรพจน์ของ ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ) ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ซึ่ง ฯพณฯ อุเสวียเซียน (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน) จัดต้อนรับ ณ เรือนพักรับรอง เตียว หยู โถ กรุงปักกิ่ง เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2527, หน้า 36-38. (เอกสารจัดสำเนา).

⁴⁹ กระทรวงการต่างประเทศ, Collection of Speeches 1986 : Air Chief Marshal (ACM) Siddhi Savetsila (Ministry of Foreign Affairs), ปาฐกถาเรื่องนโยบายต่างประเทศของไทยต่ออินโดจีนและอาเซียน, หน้า 7.

เกิดจากเจตนาไม่ดีของเวียดนามได้⁵⁰

ในการนี้ทั้งสหรัฐฯ - จีน ไม่ได้นิ่งนอนใจในปัญหากัมพูชา และแสดงทัศนคติว่าสหรัฐฯ - จีน พร้อมที่จะประสานความสัมพันธ์ในระดับปกติกับเวียดนาม หากเวียดนามจะหยุดแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อไปและหยุดรุกรานกัมพูชา แต่กระทรวงการต่างประเทศก็ไม่ได้รับคำตอบรับใด ๆ จากทางฝ่ายเวียดนามในการยุติปัญหากัมพูชาแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ ในทัศนะของฝ่ายไทยในฐานะบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ จึงมีทัศนะต่อกำลังทหารของเวียดนามที่ เข้ามารุกรานและยึดครองกัมพูชาว่า เป็นภัยคุกคามต่ออธิปไตยและเขตแดนไทยที่สำคัญ⁵¹

เป้าหมายของกระทรวงการต่างประเทศ คือ ต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตย และเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ จึงมีส่วนสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของชาติไทย⁵² เพราะสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเกิดขึ้นได้นั้น สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวแสดงในการตัดสินใจของผู้นำไทย ปัญหากัมพูชาเป็นสาเหตุสำคัญทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ในระดับภูมิภาคกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยต้องหยุดชะงักลง เพราะฉะนั้น หากเวียดนามยินยอมทำตามข้อเรียกร้องทั้งของไทยและนานาชาติประเทศตลอดจนสหประชาชาติในการระงับข้อพิพาทกับกัมพูชา โดยยอมถอนทหารทั้งหมดออกไปจากกัมพูชา การพัฒนาประเทศของไทยให้มีความก้าวหน้าก็จะประสบผลสำเร็จ เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศให้ความสำคัญต่อปัญหากัมพูชา เพราะปัญหากัมพูชาส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย การแก้ไขปัญหากัมพูชาทำให้ไทยได้รับผลประโยชน์ทางความมั่นคงและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคือผู้พหุพลังได้ในโอกาสต่อไป⁵³ .

⁵⁰ กระทรวงการต่างประเทศ, Collection of Speeches 1986 : Air Chief Marshal (ACM) Siddhi Savetsila (Ministry of Foreign Affairs), คำบรรยายพิเศษ เรื่อง "การต่างประเทศกับภาพพจน์ของชาติ", ในโอกาสการสัมมนาเรื่อง บทบาทของการประสานสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ณ โรงแรมวังใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี วันพฤหัสบดีที่ 3 เมษายน 2529, หน้า 24-25. (เอกสารจัดสำเนา).

⁵¹ กระทรวงการต่างประเทศ, Speech at the dinner in honour of Beijing -based diplomats (14 November 1986), pp. 105-106. (เอกสารจัดสำเนา).

⁵² กระทรวงการต่างประเทศ, "Security Development and Democracy : Thailand's Foreign Policy Strategy in the late 1980s" at the Foreign Correspondents Club of Thailand (December 11, 1986), pp. 114-115. (เอกสารจัดสำเนา).

⁵³ Collection of Speeches 1988 : Air Chief Marshal (ACM) Siddhi Savetsila (Ministry of Foreign Affairs), "คำปราศรัยเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงการต่างประเทศ ครบรอบ 113 ปี" ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันที่ 14 เมษายน 2531, หน้า 17. (เอกสารจัดสำเนา).

โดยสรุป กล่าวได้ว่า การรุกรานและยึดครองกัมพูชาของเวียดนามจนรุกล้ำเขตแดนไทย ทำให้ผู้นำไทยและกระทรวงการต่างประเทศตกลงใจที่จะร่วมมือกับจีน เพื่อขจัดภัยคุกคามจากเวียดนามร่วมกัน ถือได้ว่า ไทย-จีนมีผลประโยชน์แห่งชาติที่สอดคล้องร่วมกันตามแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติของ Han J. Morgenthau เพราะผลประโยชน์แห่งชาติระหว่างไทย-จีน ในเนื้อหาของบทนี้ เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะขจัดภัยคุกคามจากเวียดนามของไทย-จีน อย่างแท้จริง ไทย-จีนจึงได้ร่วมมือกันและเป็นมิตรต่อกัน ซึ่งปัญหากัมพูชาที่ยืดเยื้อ ทำให้ความร่วมมือระหว่างไทย-จีน มีความผูกพันกันอย่างต่อเนื่องตลอดมา.